

SARS E UTULLA GO SE OBAMELE KA KGESO YA TAETŠO YA KOTSI YA DATA

Tshwane, 9 Disemere 2021 – Ditirelo tša Motšhelo tša Afrika Borwa (SARS), bjale ka enngwe ya ditebo tša leano la yona ya go šoma ka thata go oketša le go katološa tirišo ya data o kaonafatša ditetelo tša botshephegi le go kaonafatša bokgoni bja yona bja go kgesa mabaka a go se obamele. SARS e hlohleletšwa ke mengwaga ya mathomo ya tšwelelo, mo mafelelong.

Go diriša data go tšwa go methopo ya go fapana ya mo nageng le ya ditšhabatšhaba, bjale ka maitekelo a mmatlolo wa go ithuta ka metšhene, go profaela dikotsi le kgetho ya dikgetsi, diphetogo tše mmalwa di šetše di lemogilwe ka dipoelo tše di botse go mabaka a go fapana, tšeo tše dingwe di begilwego moragonyana.

Mehlala ya methopo ya mo nageng ya leloko la boraro e akaretša dipanka, dikhwama tša motla o dutše, bafana ka ditirelo tša enšorense ya kalafi, ofisi ya ngwadišo ya dintlo, ngwadišo ya dikhamphani, retšistara ya ngwadišo ya difatanaga ya bosetšhaba, motheo gare wa go fana ka data wa Kgoro ya Matlotlo ya Bosetšhaba, gammogo le retšistara ya dipalopalo tša batho ya bosetšhaba. Methopo ya data ya Ditšhabatšhaba e akaretša tšhentšhano ya tshedimošo ya go itiriša go maAfrika Borwa ao a nago le dithoto tša tšhelete mešamawatlle tša go tloga ka taolelo ya dinaga tša ka ntle tše 100, gammogo le ditumelelano tše mmalwa tša taolelo le ditheo tša tirišano.

Tšwetšopele mabapi le mošomo wo wa leano e akaretša:

- Morago ga katlego ya go koleka palo ya go feta R172 billion ya ditseno ka maitekelo a obamelo pele ga ngwagola wa ditšhelete, SARS lenyaga e šetše e kolekile R115 billion ka ditiragalo tša obamelo. Go palo ye, dipoelo tše ekabago tša 33% go tšwa go profaele ya kotsi ya go itiriša ya balefela motšhelo ka tirišo ya data le thuto ya motšhene.
- Go dipego tša morago tša batho ka noši ba 26 000 tša ditiragalo tša se ekonomile/goba dithoto tša go feta R1 million, palo ya go batamela 1000 e laeditšwe bjale amana le tlhatswo ya tšhelete le ditiragalo tše dingwe tše kgotsi tša bosenyi.
- Go sehlopha sa batho ka noši ba 275 ba nago le dithoto mošewamawatlle se ile sa kgeswa ka tirišo ya lenaneo la Tšhentšhano ya Tshedimošo ya Othomethiki (AEOI), batho ba mathomo ba 50 ba kgethlwe bakeng sa tsitsinkelo ya go iša pele mabapi le dithoto tša botšhabelo bja motšhelo, tše dingwe di tla latela. Re šoma le IRS ka US, ka tirišo ya Molao wa Obamelo ya Motšhelo wa Akhaonte ya Naga ya ka ntle (FATCA), yeo e thušitšego ka go kgokaganya palo ya maAfrika Borwa le ditswalelo tša Pandora, le peeletšo ka mebušong e mmalwa.
- Mabapi le go reka ga mmušo ga di PPE, tshekatsheko ya rena ya Databeise ya Gare ya Theko (CSD) e laeditšwe palo e kgolo ya barekiši ba fanago ka ditirelo go mmušo ba sa obamelego motšhelo. Kudu, re šupeditšwe ditheo tšeo e ka bago tše 1900, se sengwe le se sengwe se gola palo ya go feta R1-million (magareng ga Matšhe 2020 - Mei 2021), go tšwa go dikontraka le

mmušo, ka palomoka ya R6.3 billion, eupša ga se ba ngwadiši bjale ka barekiši ba VAT; palo enngwe ya 2380 ya barekiši bao ba ngwadišitšego bakeng sa VAT ba faetše dipušetšo tša lefela, le ge ba gotše palomoka ya go feta R9 billion go tšwa go dikontraka tša mmušo. Mošomo wa go laolela merero ya balefela motšhelo ba e tseleng. Dikelo tša mathomo tša tlaleletšo tša R220 million e fihleletšwe; go thibetšwe R75 million ya dipušetšo tša tšhelete tša bofora; ka maitekelo a kgoboketšo ya koleka ya sekoloto yeo e sa tšwelagopele. Go mabaka a mangwe le a mangwe, SARS e tlo lebelela ge eba ditsheko tša bofora di tla diragala.

- Ka tirišo ya pego ya ditshebi gammogo le methopo ya leloko la boraro, mankgapele SARS, ka morago dinyakišišo tša go tsenelela, e lokolotše bašomi ba 90 go dira diphuruputšo tše kgolo le ditshepetšo tša tshwaro. Ditshepetšo di laeditše ditheo tše 11 mo mafelong a go fapana a 4, le balefela motšhelo ba 27 bakeng sa kgonagalo ya diribollo tša bofora tša mengwaga e mmalwa. Dithoto ka moka di bolokilwe mola dinyakišišo di tšwela pele.
- Dipelo tša maitekelo go tšwa go Dinyakišišo tša Bosenyi di fihleletše dikgolego tše 70 lenyaga fela.

Khomišinare wa SARS, Edward Kieswetter o dumela gore “re sa na le leeto le le telele, eupša re hlohleletšwa ke gore mothlako wa leano la rena o thoma go laetša phethagalo”. O tšwelapele go eletša gore “SARS e tšwelapele ka bohlatse bja gore bontši bja balefela motšhelo ba a botega gomme ba nyaka go phethagatša boitlemo bja bona bja semolao. Go balefela motšhelo ba re tla šoma ka thata go ba thuša ka tlhaloso le go ba imolla ka obamelo. Go baoba tšwelago pele go foronyaka mokgwatšhomo wa motšhelo, ba swanetše go dira bjalo ka kotsi ya bona, ka ge re na le tema ya kagoleswa le mpshafatšo ya setheo. Ka ge re tlhompha Letšatši Kgatlhanong le Bomenetša, SARS e dula e ikgafetše go aga bokgoni bja yona bja go tiišetša molao le go tlhodia bao ba tlogago ba nyaka go roba molao goba bao ba ikemišeditšego go tlola molao.”

Go eletšwa gore balefela motšhelo bao ba sa obamelego boitlemo bja bona ba rerišane le SARS, ka lenaneo la ribollo ka boithaopo (VDP) go bapetša ge eba go ribolla ga bona go tla khwalifaya bakeng sa kimollo yeo e filwego ya. Fao ribollo e sa khwalifayego bakeng sa kimollo, go tloga go eleletšwa gore molefela motšhelo yo a amegago a lefele merero ya gagwe ya motšhelo ka mekgwatšhomo e mmalwa yeo e hwetšagalago gabjale.. Lenaneo la VDP le tšweleditše dikgopelo tše 1000 tše di phethagaditšego R2.5 billion ya ditseno bakeng sa lenyaga.

“Ponelopele ya rena ke go aga SARS ya bohlae ya sebjalebjae ka phethagalo ya go hloka bosodi yeo thomago go buna,” gwa realo Khomišinare Kieswetter

Go hweša tshedimošo enngwe, ka kgopelo ikgokaganye le SARS go SARSMedia@sars.gov.za